

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

«Затверджую»
Голова приймальної комісії
СумДУ імені А. С. Макаренка
проф. Ю. О. Лянной
«15» березня 2022 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА СПЕЦІАЛІСТЮ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)
ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА**

Розглянута на
засіданні
Приймальної комісії
«15» березня 2022р.
Протокол № 6

Суми – 2022

Програма фахового вступного випробування для вступу на навчання для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) для іноземців та осіб без громадянства.

Ухвалена на засіданні кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

від 23 лютого 2022 р. протокол № __10__

Завідувач кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

_____ Марина ПЕТРЕНКО

Голова фахової атестаційної комісії

_____ Ольга ЄРЕМЕНКО

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На навчання для здобуття першого за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) приймаються особи, які здобули повну загальну середню освіту або мають відповідну фахову підготовку та диплом молодшого спеціаліста.

Фахове вступне випробування має **комплексний характер та поділяється на дві складові:**

- музично-інструментальну;
- вокальну.

Вступне випробування має на меті визначення рівня музично-інструментальної та вокальної підготовки абітурієнта як важливих складових професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

На вступному фаховому випробуванні абітурієнт має:

- виконати два різнохарактерні інструментальні твори;
- виконати два вокальні твори (з супроводом та *a cappella*);

За необхідністю абітурієнту надається можливість **виконання музичних творів з концертмейстером**. Заявка та нотний матеріал подаються абітурієнтом особисто у приймальну комісію вищого навчального закладу до початку вступних випробувань.

Фахове випробування складається усно і проводиться протягом одного дня, визначеного Приймальною комісією, та одним складом фахової атестаційної комісії.

Фахове випробування для вступу на навчання за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) оцінюється за 200-бальною шкалою. Остаточна оцінка вступного творчого випробування є **сумою балів**, отриманих абітурієнтом за результатами перевірки його музично-інструментальної (**0 – 100 балів**) та вокальної (**0 – 100 балів**) компетентності.

Результат абітурієнта до 100 балів – не склав, 100 балів і вище – склав.

ВИМОГИ ДО МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТА

Майстерне володіння музичним інструментом є важливою фаховою компетенцією вчителя музичного мистецтва, тому на фаховому випробуванні визначається рівень музично-інструментальної підготовки абітурієнта.

Музично-інструментальна програма абітурієнта може бути виконана на будь-якому музичному інструменті (фортепіано, скрипка, баян, акордеон, гітара, бандура, труба тощо). Вона повинна включати твори різних стилів і жанрів та узгоджуватися з рівнем музичної освіти вступника.

На фаховому випробуванні виконуються два різнохарактерні інструментальні твори (без жанрових обмежень).

На етапі перевірки музично-інструментальної підготовки враховується складність індивідуальної програми та її відповідність рівню музичної освіти вступника.

Комісія оцінює якість виконавської інтерпретації музичного твору, відповідність інтерпретації жанровій та стильовій естетиці, рівень володіння технікою звуковидобування та тембровою палітрою музичного інструменту, виразність фразування, оптимальність та доцільність виконавських рухів, артистизм виконання.

Шкала та критерії оцінювання музично-інструментальної підготовки

Рівень виконавської підготовки абітурієнта з основного музичного інструменту оцінюється за такими критеріями:

- а) знання нотного тексту напам'ять (якість вивчення твору, текстова точність, чіткість темпоритму, відсутність зупинок та виправлень);
- б) віртуозність (пальцева швидкість, володіння технічними прийомами гри, координація рук – синхронність та автономність рухів, м'язова напруга, тощо);
- в) якість виконавської вимови (інтонаційна логіка, побудова фраз, артикуляція, наявність динамічної шкали, організація ігрового часу, агогіка);
- г) звукофарбова чутливість (відчуття тембру та звукового колориту, доцільність засобів звуковидобування, характер туше, диференціація фактури);
- д) рівень володіння педальною технікою (для піаністів – педалізаційна палітра, відповідність педалізації художнім завданням);
- е) стильова та жанрова відповідність;

- ж) виконавське втілення драматургії твору (якість формопобудови, співвідношення частин та цілого, переконливість кульмінацій, природність розвитку);
- з) артистизм та творча індивідуальність виконавця.

90-100 балів – якісна виконавська інтерпретація музичних творів; доцільне використання всіх засобів музичної виразності для розкриття художнього образу; майстерне володіння інструментом; впевнене знання тексту; жанрово-стильова відповідність виконання; емоційність та виконавська воля.

82–89 балів – якісна виконавська інтерпретація музичних творів; стилістична та технічна переконливість виконання; є помилки текстового характеру (випадкові зупинки, виправлення).

74–81 балів – коректно відтворений текст, але виконанню не вистачає драматургічної та жанрово-стилістичної переконливості; форма організована поверхово, є технічні недоліки.

64–73 балів – недоліки технічного та художнього характеру негативно впливають на сприйняття музичного твору; віртуозні можливості обмежені; виконання містить текстові помилки та виправлення; звукофарбовий спектр вузький; брудна педаль.

60–63 балів – наявність суттєвих недоліків у музично-інструментальній підготовці; у виконанні прослідковуються лише елементарні професійні навички; слабка знання музичного тексту, артикуляційні помилки, виправлення та зупинки.

35–59 балів – наявність численних граматичних та стилістичних помилок у виконанні; недостатня координація та слабкий слуховий контроль; недбалість виконавської інтерпретації, порушення темпоритму, відсутність динамічних відтінків.

0–34 бали – неспроможність виконання творів напам'ять у повному обсязі; відсутність елементарних навичок звуковедення та формопобудови, нерозуміння музичного змісту; емоційна та м'язова скутість, артикуляційна та метроритмічна хибність.

ВИМОГИ ДО ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТА

Успішне проведення уроків музичного мистецтва у загальноосвітній школі неможливе без виразного співу самого вчителя. У процесі фахової підготовки майбутній вчитель оволодіває постановкою голосу, однак важливою є наявність вокальних здібностей ступника. Виконання вокального твору під супровід концертмейстера, власний супровід, під фонограму «мінус-1» чи *a cappella* дозволяє визначити здібності та рівень вокальної підготовки вступника.

Фонограми «мінус-1» (без основної партії) може містити партію бек – вокалу, яка не має дублювати основну партію (відсутність музичного тексту з double – вокалом). Можливим є використання *click - track* та *loop-track*.

На творчому конкурсі абітурієнт має виконати два різнохарактерних вокальних твори. Наприклад:

1) «Їхав козак за Дунай» (без супроводу), «Красный сарафан» (муз. А. Варламова, сл. Г. Циганова);

2) «Бажання» (муз. Ф. Шопена, сл. С. Витвицького), українська народна пісня «Ой летіла горлиця через сад» (без супроводу);

3) «Дитяча пісенька» (муз. Е. Гріга, сл. Б. Б'єрсона), українська народна пісня «Гаєм зелененьким» (без супроводу);

4) «Жайворонок» (муз. М. Глинки, сл. Н. Кукольника), українська народна пісня «Ой у полі верба» (без супроводу).

Під час співу вокального твору абітурієнту слід продемонструвати співочу постановку, як важливу умову для правильної роботи голосового апарату, правильне дихання, яке у взаємодії з голосовим апаратом є основою співу, виразність дикції та усвідомлення художнього змісту твору.

Під час виконання пісні абітурієнту слід звертати увагу на чіткість дикції, зібраний артикуляційний апарат, звукоутворення, спів на опорі, напруження голосових зв'язок, атаку звука, позицію звучання, чистоту інтонування.

ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Рівень вокальної підготовки абітурієнта оцінюється за такими критеріями:

1) голосові дані абітурієнта (за тембром, діапазоном, теситурою співу, типом голосу, наявністю дефектів дикції та звукоутворення);

2) вокально-технічна підготовка (дихання за типом вдиху, резонанс, свобода співу, артикуляція-дикція, координація голосового апарату у співі);

3) рівень складності програми щодо голосових та вокально-технічних завдань (діапазон, теситура, мелодика, форма твору);

4) рівень виконання (кантиленність співу та виразність, темпоритм, вокальне інтонування, драматургічний план виконання, образна структура, емоційно-психологічний стан виконавця, художньо-виразні акторські засоби та сценічна поведінка).

- 90-100 балів** – переконлива виконавська інтерпретація вокальних творів, майстерне володіння голосом, артистизм, технічність та художність виконання, створення емоційної драматургії сценічного виконання твору, повна реалізація художнього образу, високий художній рівень виконання творів, розкриття вокальної природності голосу (гнучкості, легкості у виконанні різних технічних, динамічних та штрихових прийомів).
- 82–89 балів** – якісна виконавська інтерпретація вокальних творів; стилістична та технічна переконливість виконання; є складнощі інтонації крайніх ділянок діапазону глосу.
- 74–81 балів** – коректно відтворений музичний текст, але виконанню не вистачає драматургічної переконливості; є вокально-технічні або стильові недоліки.
- 64–73 балів** – наявність недоліків у вокально-технічній підготовці абітурієнта, незначні технічні вади виконання та нечітка дикція.
- 60–63 балів** – наявність інтонаційних недоліків у виконанні, недбалість виконавської інтерпретації, значні прогалини у знанні музичного тексту твору, немотивовані зупинки; художній образ не реалізовано, сценічна скутість, дуже низький художній рівень виконання творів;
- 35–59 балів** – недостатня координація голосового апарату та слабкий слуховий контроль, значні неточності у інтонуванні та розкритті художнього образу.
- 0–34 балів** – вкрай недостатня координація голосового апарату, невиразне виконання, неточне інтонування, значні прогалини у знанні музичного тексту твору, твори не виконано до кінця; художній образ не розкрито, відсутність сценічного руху, незадовільний художній рівень виконання творів.

Література:

1. Антонюк А. Постановка голосу: *Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Київ: Українська ідея, 2000. 199 с.
2. Базиликот Б.О. Орфоепія в співі: *Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 126 с.
3. Булда М. В. Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини ХХ початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавство : дис. канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Харків, 2007. 270 с.
4. Власов В. П. Школа джаза на баяне и аккордеоне : *учеб.пособие*. Одесса: Астропринт, 2008. 160 с.
5. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано): *навчально-методичний посібник*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 100 с.
6. Давидов М. А. Школа виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): *посібник*. Київ: Вид-во ім. О. Телеги, 1998. 111 с.
7. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 287 с.

8. Деменко Б. Робота піаніста над поліритмічними труднощами. Питання фортепіанної педагогіки та виконавства. Київ: Муз. Україна, 1981. С.51-61.
9. Дрожжина Н. В. Функції мікрофону у вокальному виконавстві на естраді. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: Зб. наук, праць*. Харків: ХДУМ ім. Котляревського. 2005. Вип. 15. С. 77-86.
10. Комиссаров О.В. Фонетический метод в формировании вокально-артикуляционных навыков у учащихся младших классов. Київ, 2000. 242 с.
11. Кушка Я.С. Методика навчання співу: *Посібник з основ вокальної майстерності*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
12. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент (фортепіано): *Навчально-методичний посібник*. Чернівці: Рута, 2007. 69 с.
13. Прядко О. Розвиток співацького голосу: *методичні рекомендації для викладачів вокалу та студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів*. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. 92с.
14. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки : *метод. посіб.* Тернопіль : СМП «АСТОН», 2000. 68 с.
15. Стахевич А.Г. Профессионально-техническая подготовка в искусстве пения. Сумы, 1991.
16. Стахевич А.Г. Теоретические основы процесса постановки голоса в вокальной педагогике. Сумы, 1992. 89 с.
17. Стахевич О.Г. Основы вокальной педагогике. Ч. 1: Природно-науківі теорії сольного співу. Курс лекцій. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2002. 92 с.
18. Стахевич О.Г. Сольний спів. Програма для дитячих музичних шкіл та шкіл мистецтв за фахом «Сольний спів». *Педагогічні науки: Зб. наук. пр.* Суми : СумДПУ, 2003. – С. 481-494.
19. Фоломєєва Н.А. Фахова підготовка студентів до сценічно-виконавської діяльності в класі естрадного співу. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2017. Випуск 13. Київ: ІПТО НАПН України. С. 93-98.
20. Юрко О.О. Вокальне виховання дітей та юнацтва в закладах загальної додаткової освіти: *Методичний посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл, керівників вокальних гуртків, студентів диригентсько-хорових факультетів музичних та педагогічних вузів*. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. 138 с.
21. Юцевич Ю.Є. Музыка: *Словник-довідник*. Тернопіль: навчальна книга – Богдан. 2003 689 с.
22. Юцевич Ю.Є. Роль вокально-слухових впливів у формуванні дитячих голосів. *Музыка в школі*, в.7. Київ: Музична Україна, 1981. С. 36-43.
23. Юцевич Ю.Є. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. Київ, 1998. 299 с.